

Večerka, Radoslav

Návrh pracovní tematiky a forem spolupráce v oblasti slovanské syntaxe

In: *Otázky slovanské syntaxe. II, Sborník symposia "Strukturní typy slovanské věty a jejich vývoj"*, Brno 20.-22.10.1966. Bauer, Jaroslav (editor). Vyd. 1. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1968, pp. 437-440

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/120111>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZÁVĚR SYMPOSIA

NÁVRH PRACOVNÍ TEMATIKY A FOREM SPOLUPRÁCE V OBLASTI SLOVANSKÉ SYNTAXE

Když přípravný výbor syntaktického symposia chystal toto setkání pracovníků v oboru slovanské syntaxe, měl ctizádost, aby bylo co nejpracovnější, aby přineslo co nejkonkrétnější výsledky. Proto jsme zvolili diskusní formu jednání s použitím rozmnožených už referátů a připravených diskusních příspěvků a proto si také dovoluujeme předložit na závěr zasedání návrh některých témat, která by se mohla stát předmětem konkrétní práce a bádání v nejbližší době.

Obecná problematika strukturních typů slovanské věty:

1. Hledání jednotných kritérií pro stanovení a charakteristiku větných typů v slovanských jazycích; popis jejich soustavy.
2. Propracování a sjednocení symboliky pro zachycení větných schémat v slovanských jazycích.

Typologickosrovnávací studium slovanské věty:

1. Přací věty v současných slovanských jazycích.
2. Zjišťovací otázky v současných slovanských jazycích.
3. Vyjadřování dějů bez určitého činitele.
4. Jednočlenné věty se subjektem vyjádřeným nepřímým pádem.
5. Emocionální věty zvolací odrážející mimořádnou kvantitu nebo kvalitu určité skutečnosti.

Historickosrovnávací studium slovanské věty:

1. Vývoj přací vět jako samostatného větného typu.
2. Vývoj zjišťovacích otázek.
3. Vývoj vyjadřování dějů bez určitého činitele.
4. Vývoj jednočlenných vět se subjektem vyjádřeným nepřímým pádem.

Tímto návrhem — pokud by byl po diskusi ve zpřesněné, upravené a doplněné podobě účastníky symposia schválen a přijat — sledujeme zcela věcné a pracovní cíle. Šlo by o to, dát impuls k praktickému výzkumu a soustředit pracovní úsilí slovanských syntaktiků k několika vybraným tématům, aby se při jejich zpracování konfrontací různých tvůrčích individualit a jejich různých badatelských metod i pracovních postupů dosáhlo výraznějšího, i když zatím jen dílčího pokroku v poznání syntaktické stavby slovanských jazyků v průřezu synchronním a diachronním. Proto jsme záměrně připravili jen velmi omezený výběr témat a — na rozdíl od diskusní tematiky na symposiu, která byla zvolena a formulována značně široce a obecně — zvolili témata užší a zcela konkrétní.

Jistě by bylo možno klást otázku, proč právě tato témata a proč ne jiná. Přípravný výbor předkládá výběr z těch témat, která v naší vlastní práci i v odborné literatuře představovala otázky problematické, takže se jevila

jako zvlášť vhodná a potřebná ke zpracování porovnávacímu (konfrontačnímu) i ke zpracování historickému a historicko-srovnávacímu.

V obojím aspektu — konfrontačním i historicko-srovnávacím — navrhujeme zpracovávat v nejbližší budoucnosti problematiku přací vět v slovanských jazycích, problematiku zjišťovacích otázek, dále vyjadřování dějů bez určitého činitele a konečně problematiku jednočlenných vět se subjektem vyjádřeným nepřímým pádem jména. Jediné téma se v našem návrhu objevuje jen v oddíle studia konfrontačního: emocionální věty zvolací odrážející mimořádnou kvantitu nebo kvalitu určité skutečnosti; řešení této problematiky v historickém aspektu by patrně naráželo na těžko překonatelné překážky v nedostatku pevných kritérií pro hodnocení emocionálních prostředků v starších vývojových fázích slovanských jazyků.

Z otázek obecného, teoretického a metodologického charakteru doporučujeme ke zpracování jednak problematiku sblížení a sjednocení kritérií pro stanovení a charakteristiku větných typů v slovanských jazycích, jednak problematiku popisu jejich soustavy. Jsou to otázky, které mají zásadní význam a budou se pravděpodobně řešit dlouhodobě a průběžně. Dále navrhujeme propracování a sjednocení symboliky sloužící ke grafickému zachycení a vyjádření větných schémat v slovanských jazycích. Řešení otázek tohoto druhu by mělo spíší praktický dosah: mohlo by aspoň částečně přispět k nalezení společného lingvistického jazyka a k odstranění často jen vnějších překážek vzájemného dorozumění v otázkách, které nás zajímají.

Je nepochybné, že by tyto tematické okruhy bylo možno dalekosáhle doplnit a rozšířit o celou řadu dalších dílčích témat. Přípravný výbor však doporučuje, aby se v konečném znění návrhu zůstalo vskutku jen u několika málo vybraných otázek, aby se práce zbytečně netříštila na mnoha různých frontách, ale aby se naopak mohla co nejvíce soustředit a přinést podstatné výsledky.

Organizačně by bylo zapotřebí ke zdárné realizaci tohoto návrhu dvou věcí.

Za prvé by měla tato závěrečná fáze našeho symposia vyznít jako výzva ke všem jeho účastníkům, aby v místech svého působení, na svých pracovištích informovali všechny další zainteresované pracovníky v oboru slovanské syntaxe o tomto návrhu a aby podnítili v mezích svých možností práci na uvedených tématech.

Při soustředění badatelské pozornosti k některým úsekům nebo tématům syntaktické problematiky by ovšem bylo potřebí jisté koordinace práce a z našeho zasedání by měl i vzejít návrh na zřízení nebo aspoň pověření některého střediska nebo pracoviště, které by se ujalo úkolu jakéhosi „koordinátora“ tohoto vědeckého úsilí, dá-li se to tak nazvat. Nejvlastnější funkcí takového střediska — pokud by se je podařilo vytvořit a uvést do chodu — by samozřejmě musela být funkce informativní. Prakticky by nejspíš pracovalo tak, že by pracovníci, pracovní týmy nebo vědecké ústavy, zpracovávající jisté téma ze slovanské syntaxe, ohlašovali do něho svou práci, a to nejen názvem, ale i podrobnější charakteristikou týkající se metody, zaměření i materiálové báze práce, stavu rozpracovanosti daného úkolu atp. Středisko by mělo usilovat o pohotové zveřejnění (tiskem) informací týkajících se plánovaných i probíhajících prací na poli slovanské syntaxe, ale zároveň by umožňovalo — na požádání — též individuální kontakt pracovníků, mohlo by jim

zprostředkovat informace o podobné nebo stejné práci podnikané jinde, případně zorganizovat (písemný) styk s těmi pracovníky z jiných zemí, z jiných pracovišť nebo středisek bádání, kteří pracují o stejném nebo podobném tématu.

Zatím nelze předvídat do podrobností, jaké všechny služby by takové středisko mohlo pracovníkům v oboru slovanské syntaxe poskytovat. Ale zazněl už několikrát při různých setkáních vědců zabývajících se zejména porovnávacím studiem slovanských jazyků hlas o potřebě konzultací při jemnější syntaktické, sémantické nebo stylistické interpretaci dokladů z jazyka (jazyků), které pro badatele nejsou jeho vlastním jazykem mateřským. Soudíme, že středisko by pomáhalo navazovat spolupráci i tohoto druhu, i když si plně uvědomujeme, že intenzivnější spolupráce, při níž by si kolegové z různých pracovišť posuzovali nevytištěné dosud rukopisy, prověřovali jazykový materiál atd., se samozřejmě nemůže obejít bez zcela osobních momentů důvěry, ochoty nezištně pomoci apod.

Nemohu jít do podrobností, ale i z tohoto zcela letmého náčrtku je snad s dostatek zřejmé, že přípravný výbor syntaktického symposia nemá ve svém návrhu na mysl středisko bibliografické v klasickém smyslu toho slova. Těžiště pracovní náplně informačního střediska by podle našeho pojetí nemělo záležet ve zpracovávání údajů o pracích již ukončených a publikovaných, nýbrž o tématech rozpracovaných a teprve plánovaných. Středisko by tak obsluhovalo velmi specifickou oblast vědeckých informací a jeho činnost by vedle praktického pracovního dosahu měla i širší a obecnější poznávací hodnotu: kdyby se podařilo navázat styk se syntaktickými pracovišti a pracovníky v tom rozsahu a v té intenzitě, jak si to představujeme, mohlo by výborně předvést a zhodnotit faktický současný stav slavistických syntaktických bádání, jejich celkovou koncepci, perspektivy i vývojové tendence.

Zřízení informačního centra tohoto typu by tedy bylo prvním důležitým opatřením organizačního rázu, které by pomohlo posunout výzkum slovanské syntaxe výrazně kupředu.

Za druhé by bylo potřeba zajistit platformu pro publikování výsledků práce na poli slovanské syntaxe. Jistě by se našla např. možnost umisťovat příspěvky tohoto zaměření a obsahu přednostně ve známých slavistických žurnálech a periodikách, ale doporučovali bychom naléhavě, aby pracovníci zúčastnění na našem symposiu uvážili možnost, zda by ve sféře svého působení a vlivu — na universitách nebo ve vědeckých ústavech Akademií — nemohli zajistit vydání sborníku prací, v němž by se příspěvky k řešení problematiky obsažené v našem návrhu (nebo její vybrané části) vydaly souborně a tak říkajíc „půd jednou střechem“. Jako příklad takového sborníku máme zatím před očima *Otázky slovanské syntaxe*, sborník materiálů z první syntaktické konference konané na půdě naší fakulty, který byl vydán ve Spisech filosofické fakulty University Jana Evangelisty Purkyně v Brně. Podobně se nyní chystáme vydat i materiály z tohoto našeho symposia jako sborník s názvem *Otázky slovanské syntaxe II*. Podobné sborníky soustřeďující vždy příspěvky z nějaké přesně tématicky vymezené oblasti slovanské syntaxe — tedy ne snad jen materiály z vědeckých konferencí, porad a symposií — by mohly vycházet v různých zemích podle edičních a publikačních možností příslušných badatelských institucí. Soudíme, že by bylo užitečné, kdyby takové sborníky byly nějak nominálně spjaty, aby se jejich vnitřní spřízněnost manifestovala

i vnějškově. Sotva bude možno, když budou vycházet patrně nepravidelně, v různých zemích a v různých jazycích, vybudovat z nich řadu, sérii publikací průběžně číslovaných, ale bylo by je snad možno spojit aspoň názvem, pokračovat třeba v tradici započaté už sborníky brněnskými a vydávat *Voprosy slavjanskogo sintaksisa* nebo *Văprosite na slavjanskija sintaksis* atp., nebo zvolit jiný vhodný název, aby jeho znění bylo dobře možné ve všech jazycích, které přicházejí v úvahu, třeba *Problémy slovanské skladby* apod. Bylo by velice vítané, kdybychom se už v nejbližší době dověděli, že se někde chystá sborník syntaktických prací s mezinárodní účastí, ať už by se jmenoval jakkoli a ať by měl vyjít v kterékoli zemi. Bylo by jen nutno informovat o jeho přípravě včas všechny zainteresované pracovníky. Zde by se mohlo pracovně angažovat informační středisko, o němž byla řeč výše.

To je tedy druhý naléhavý úkol, který by mohlo naše symposion vytyčit a jehož splnění by měli účastníci symposia uvážít. Bylo by to k prospěchu našeho vědního oboru a jeho dalšího rozvoje.